

برنامه ریزی بهداشت و درمان

دکتر سعید آصف زاده

(استاد دانشگاه علوم پزشکی قزوین)

عزیز رضا پور

(عضو هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی قزوین)

سرشناسه	: آصف زاده سعید ۱۳۳۴
عنوان و نام پدیدآور	: برنامه ریزی بهداشت و درمان / سعید آصف زاده، عزیز رضا پور
مشخصات نشر	: قزوین: حدیث امروز، ۱۳۸۶
مشخصات ظاهری	: ۲۷۵ ص.: مصور جدول نمودار
شابک	: ۵۳۰۰۰ ریال: ۵۵-۵۷۶۵-۹۶۴-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه
موضوع	: بهداشت - برنامه ریزی
موضوع	: بهداشت - مدیریت
شناسه افزوده	: رضا پور عزیز
رده بندی کنگره	: ب۴ ۳۹۲/۹/۷۶ ra
رده بندی دیویی	: ۳۶۳/۱۰۶۸
شماره کتابشناسی ملی	: ۱۰۷۹۸۴۴

برنامه ریزی بهداشت و درمان
 دکتر سعید آصف زاده، عزیز رضا پور
 تاریخ نشر: چاپ اول، ۱۳۸۶
 شمارندگان: ۱۰۰۰ نسخه
 ناشر: دانشگاه علوم پزشکی قزوین با همکاری انتشارات حدیث امروز
 تایپ: خانم قاسمی
 صفحه آرا: تایپ نگار - محسن ساکتی ۳۳۵۷۱۵۱
 شابک: ۵۵-۵۷۶۵-۹۶۴-۹۷۸
 آدرس: قزوین بلوار شهید با هنر - دانشگاه علوم پزشکی قزوین معاونت پژوهشی
 تلفن: ۰۹۱۲۳۸۱۶۰۸۷-۲۲۳۹۲۵۲ مهندس شاپور رفیعی

به نام خداوند جان و خرد کزین برتر اندیشه برونگذرد

بیش از چهار دهه از پاگیری دانش مدیریت و بهداشت و درمان در جهان نمی‌گذرد و درگذر این مدت و هم زمان با توسعه بهداشت و درمان و ارتقاء مفهوم سلامت، این دانش نیز رشد و گسترش چشمگیری داشته است، به طوری که امروزه بسیاری از دانشگاه‌های جهان در رشته مدیریت بهداشت و درمان در مقاطع کارشناسی تا دکتری تخصصی دانشجو می‌پذیرند. هم از این روی برای پاسخ‌دهی به نیازهای روزافزون مدیریت سازمان‌ها و نهادهای بخش سلامت، از دانش مدیریت بهداشت و درمان، رشته‌های تخصصی‌تر همانند مدیریت بهداشت، مدیریت بیمارستان، سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی بهداشت و درمان، مدیریت مالی و اقتصاد بهداشت و درمان، مدیریت بیمه‌های بهداشتی درمانی و غیره شاخه زده‌اند.

مدتی بود که انجام نگارش کتابی با عنوان «برنامه‌ریزی بهداشت و درمان» اندیشه نگارنده را به خود مشغول کرده بود و به دلایلی این امر فراهم نمی‌شد. سرانجام با مطالعه و بهره‌گیری از منابع گوناگون و همکاری آقای عزیز رضاپور این کار فراهم شد. در مجموعه حاضر، تلاش شده است که مباحث برنامه‌ریزی و بهداشت و درمان در چارچوب سرفصل دروس دانشجویان کارشناسی و کارشناسی ارشد این رشته فراهم شود، ضمن آن که می‌تواند نیازهای سایر علاقه‌مندان را نیز پاسخ گوید، هر چند که مبرا از کاستی‌ها و لغزش‌ها نخواهد بود. نکته قابل تأمل آن که در برخی از منابع فارسی معادل واژه *Planning* واژه طرح‌ریزی و برای واژه *Programming* واژه برنامه‌ریزی را گذارده‌اند که می‌تواند کاری منطقی باشد ولی چون در اکثر سایر منابع واژه برنامه‌ریزی برای *planning* و برنامه برای *plan* به کار رفته است، در این کتاب نیز به همین ترتیب عمل شده است.

از آنجایی که برنامه‌ریزی بهداشت و درمان دانشی بین رشته‌ای (Interdisciplinary) است، وارد کردن بسیاری از موضوعات و متون و روش‌های سایر دانش‌ها در آن بر فایده‌اش می‌افزاید و در این مجموعه نیز تلاش شده است به این مباحث پرداخته شود و تلاش نویسندگان آن خواهد بود که در چاپ‌های آتی به تقویت محتوای آن بپردازند.

سرانجام آن که به قول راسل اکوف (Russell Ackoff) برنامه‌ریزی یعنی ساختن آینده سازمان و تا آن جایی که می‌توانیم آینده را کنترل کنیم نباید آن را پیش‌بینی کنیم؛ همان‌گونه که فرزانه‌ای گفته است:

آینده مکانی نیست که به آنجا می‌رویم، بلکه جایی است که
آن را به وجود می‌آوریم، رده‌هایی که به آینده ختم می‌شوند،
یافتنی نیستند، بلکه ساختنی‌اند و ساختن آن‌ها، هم سازنده و
هم مقصد را دگرگون می‌کند.

سعید اصف‌زاده - تابستان ۱۳۸۶

فصل یکم: مقدمه	۱۱
چرا برنامه‌ریزی؟	۱۱
برنامه‌ریزی و توسعه	۱۶
فصل دوم: مفهوم برنامه‌ریزی و تفاوت آن با آینده‌نگری	۱۹
مفهوم برنامه‌ریزی	۱۹
تعریف برنامه‌ریزی	۲۰
فایده برنامه‌ریزی	۲۱
آینده‌نگری و برنامه‌ریزی	۲۱
برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری	۳۰
فصل سوم: نظریه‌ها و انواع برنامه‌ریزی	۳۳
نظریه‌ها	۳۳
انواع برنامه‌ریزی به لحاظ رویکرد زمانی	۳۴
گرایش واکنشی (ارتجاعی)	۳۵
گرایش بی‌کنش (غیرفعال)	۳۶
گرایش پیش‌کنش (فعال)	۳۸
گرایش اندرکنشی / فراکنشی (تعاملی)	۳۹
رویکرد سیستمی در برنامه‌ریزی	۴۱
رویکرد سیستمی به عنوان مدل‌سازی	۴۲
انواع برنامه‌ریزی به لحاظ رویکرد اجتماعی و سیاسی	۴۲
برنامه‌ریزی فرآیندی	۴۳
برنامه‌ریزی دموکراتیک	۴۳
برنامه‌ریزی گام به گام	۴۳
برنامه‌ریزی حمایتی	۴۴
برنامه‌ریزی پاسخگو	۴۴
انواع برنامه‌ریزی به لحاظ اهداف	۴۵
انواع برنامه‌ریزی به لحاظ منطقه‌ای	۴۷

۴۷	برنامه‌ریزی منطقه‌ای یک ملیتی
۴۸	برنامه‌ریزی منطقه‌ای چند ملیتی
۴۹	انواع برنامه‌ریزی بر حسب مراحل اجرایی
۴۹	برنامه‌ریزی تهیه و تنظیم برنامه
۴۹	برنامه‌ریزی اجرا
۵۰	برنامه‌ریزی برای ارزشیابی
۵۳	فصل چهارم: برنامه‌ریزی بهداشت و درمان
۵۴	ارتباط برنامه‌ریزی بهداشت با سایر دانش‌ها و فن‌ها
۵۵	مفهوم برنامه‌ریزی بهداشت ملی
۵۵	مراحل مختلف فرایند برنامه‌ریزی بهداشت ملی
۵۶	مرحله نخست: تهیه و تنظیم برنامه
۶۴	مرحله دوم: اجرای برنامه
۶۶	مرحله سوم: ارزشیابی
۶۷	کارایی برنامه‌ریزی بهداشتی
۶۸	چارچوب بنیادین برنامه‌ریزی
۷۰	تمرکزگرایی و تمرکززدایی در برنامه‌ریزی بهداشتی
۷۲	در چه مواردی مرکزیت تصمیم‌گیری می‌کند
۷۳	مسئولیت‌های منطقه‌ای نامتمرکز
۷۵	عمل برنامه‌ریزی در بخش بهداشت
۷۵	تشخیص مسائل
۹۶	تنظیم برنامه
۱۰۲	تأمین بودجه و اجرا
۱۰۳	ارزشیابی
۱۰۴	موارد کاربرد پیلوت و طرح‌های نمونه‌ای
۱۰۵	برنامه‌ریزی به عنوان یک فرایند آموزشی
۱۰۶	گزارش‌های برنامه‌ریزی

گزارش اجرای طرح / برنامه	۱۰۷
گزارش پایش طرح / برنامه	۱۰۷
گزارش ارزشیابی طرح / برنامه	۱۰۹
فصل پنجم: نیازسنجی و برنامه ریزی بنیاد بیمارستان	۱۱۱
چارچوب ذهنی	۱۱۲
مواد و روش کار	۱۱۳
برآورد ظرفیت بیمارستان	۱۱۶
نتیجه گیری	۱۱۹
فصل ششم: برنامه ریزی نیروی انسانی بهداشتی	۱۲۳
مقدمه	۱۲۳
تعریف مفاهیم	۱۲۵
علل ایجاد تقاضا برای منبع انسانی در سازمان	۱۲۹
مراحل فرآیند برنامه ریزی نیروی انسانی بهداشتی	۱۲۹
مرحله اول، ایجاد حرکت برای شروع برنامه ریزی	۱۳۰
مرحله دوم، تجزیه و تحلیل وضعیت موجود در طرح برنامه ریزی	۱۳۰
مرحله سوم، جمع آوری و تجزیه و تحلیل اطلاعات	۱۳۰
مرحله چهارم، سیاستگذاری و تنظیم طرح و ارتباطات	۱۳۰
مرحله پنجم، تکمیل و اجرای طرح	۱۳۱
مرحله ششم، ارزشیابی طرح	۱۳۱
نیازهای اطلاعاتی در برنامه ریزی نیروی انسانی و بهداشتی	۱۳۲
سیستم های اطلاعات منابع انسانی	۱۳۵
طراحی سیستم اطلاعات منابع انسانی	۱۳۶
روش های برآورد نیروی انسانی بهداشتی درمانی	۱۴۰
روش مبتنی بر تقاضا	۱۴۰
روش اهداف بهداشتی درمانی	۱۴۲
روش تعمیم	۱۴۴

۱۴۸	روش نسبت پزشک به جمعیت
۱۵۰	مدل نیازمندی ادغام یافته
۱۵۳	سایر روش‌های عام در برآورد نیروی انسانی بهداشتی
۱۵۶	برآورد هزینه عرضه نیروی انسانی در برنامه‌ریزی نیروی انسانی بهداشتی
۱۵۸	تعادل در عرضه و تقاضا
۱۶۱	منابع و مآخذ فصل‌های یکم تا ششم
۱۶۳	فصل هفتم: برنامه‌ریزی استراتژیک
۱۶۳	مقدمه
۱۶۴	تعریف
۱۶۴	تفاوت برنامه‌ریزی استراتژیک و برنامه‌ریزی درازمدت
۱۶۵	مزایای برنامه‌ریزی استراتژیک برای سازمان‌ها
۱۶۶	فرایند برنامه‌ریزی استراتژیک
۱۶۷	تجزیه و تحلیل SWOT
۱۶۸	دلایل برای برنامه‌ریزی استراتژیک در سیستم‌های بهداشتی درمانی
۱۶۹	مراحل برنامه‌ریزی استراتژیک
۱۶۹	مرحله اول: ارزیابی محیط داخلی و خارجی
۱۷۱	مرحله دوم: بیانیه مأموریت، مقاصد و اهداف سازمان
۱۷۳	مرحله سوم: تدوین و مشخص کردن استراتژی‌ها
۱۷۳	مرحله چهارم: اجرا
۱۷۴	مرحله پنجم: ارزشیابی
۱۷۵	عملکردهای مدیریت در برنامه‌ریزی سیستم‌های بهداشتی درمانی
۱۷۷	فصل هشتم: برنامه‌ریزی پروژه
۱۷۷	تعریف
۱۷۸	مراحل برنامه‌ریزی پروژه
۱۷۸	گام اول، تعیین چشم‌انداز پروژه
۱۷۸	گام دوم، تعیین اهداف پروژه

۱۷۹	گام سوم، طراحی ساختار اجزای کار
۱۸۰	گام چهارم، تعیین پارامترهای برنامه‌ریزی پروژه
۱۸۶	گام پنجم، اعتباردهی برنامه
۱۸۷	گام ششم، تخصیص منابع
۱۸۷	گام هفتم، تعیین دوره کنترل و تعیین درصد پیشرفت کار
۱۸۷	گام هشتم، بودجه‌ریزی پروژه
۱۸۷	تبادلات زمان و هزینه در پروژه
۱۸۹	مهندسی ارزش
۱۹۱	هدف مهندسی ارزش
۱۹۱	فرایند مهندسی ارزش
۱۹۵	فصل نهم: برنامه‌ریزی عملیاتی
۱۹۵	مراحل برنامه‌ریزی عملیاتی
۲۰۱	اجرا، پایش و کنترل برنامه
۲۰۶	ارزشیابی
۲۰۹	فصل دهم: برنامه‌ریزی مالی در سیستم‌های بهداشتی
۲۰۹	لزوم برنامه‌ریزی مالی در سیستم‌های بهداشتی
۲۱۲	بودجه‌بندی
۲۱۵	روش‌های بودجه‌ریزی
۲۱۵	بودجه‌ریزی سنتی
۲۱۵	بودجه‌ریزی افزایشی تاریخی
۲۱۵	بودجه‌ریزی برنامه‌ای
۲۱۶	بودجه‌ریزی بر مبنای صفر
۲۱۷	نظام طرح‌ریزی، برنامه‌ریزی، بودجه‌ریزی
۲۱۷	بودجه‌ریزی عملیاتی
۲۲۰	تجزیه و تحلیل‌های مالی و اقتصادی در برنامه‌های بهداشتی و درمانی
۲۲۰	تجزیه و تحلیل‌های مالی

۲۲۲	تجزیه و تحلیل های اقتصادی
۲۳۳	فصل یازدهم: روش های مقداری در برنامه ریزی بهداشتی درمانی
۲۳۳	انواع عدم اطمینان
۲۳۶	پیش بینی
۲۴۳	مدل های ساده روش مقداری در برنامه ریزی
۲۴۹	مدل صف
۲۵۳	مدل شبیه سازی
۲۵۷	فصل دوازدهم: برنامه ریزی خطی
۲۵۷	مقدمه
۲۵۹	مفروضات برنامه ریزی خطی
۲۶۰	روش های حل مسایل برنامه ریزی خطی
۲۶۰	روش سیمپلکس
۲۶۳	مدل حمل و نقل
۲۶۵	روش M بزرگ
۲۶۷	روش ترسیمی
۲۷۱	حل مسایل دارای متغیر آزاد در علامت
۲۷۳	منابع و مآخذ فصل های هفتم تا دوازدهم